

Oponentský posudek disertační práce

Studijní program: Teoretické právní vědy

Studijní obor: Občanské právo

Student: JUDr. Stanislav Sviták

Název práce: Neúčinnost právních úkonů v českém právu

Oponent: prof. JUDr. Josef Fiala, CSc., Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Brno, katedra občanského práva

Rok odevzdání práce: 2013

I. Náročnost a aktuálnost tématu

Disertant si za téma své disertační práce zvolil problematiku právních následků vadného právního úkonu (jednání), které je „sankcionováno“ neúčinností úkonu (jednání). Takto vymezené téma (srov. úvod) nekoresponduje plně názvu práce („neúčinnost právních úkonů“), autor jej zužuje na problematiku neúčinnosti ve smyslu „odpůrčího práva“ a nad rámec tématu zařazuje i deskripci dalších instrumentů sloužící k ochraně věřitele (část 10.). Zvolené téma je nepochybně vhodné pro disertační práci jako specifický druh kvalifikačních prací, sám autor výběr odůvodňuje absencí jeho rozsáhlejšího zpracování. Aktuálnost tématu je ovlivněna i změnami, které jsou spojeny s nabytím účinnosti obč. zákoníku č. 89/2012 Sb. Z uvedeného hlediska hodnotím jeho volbu pozitivně.

II. Splnění cílů práce

Cíle disertační práce vymezil disertant sledem celkem třinácti otázek (str. 3 – 4), přičemž na nalezení odpovědí na tyto otázky se hodlal zaměřit. Odpovědi na tyto otázky jsou zařazeny do „shrnutí“ (str. 178 – 182), avšak zčásti v jiném pořadí a, bohužel, nepřehledně.

III. Teoretická a obsahová část práce

Předložená disertační práce je sepsána na 198 stranách, čímž naplňuje standardní i předepsaný rozsah tohoto druhu kvalifikačních prací. Vlastní text je rozdělen do 10 částí, které jsou dále strukturovány, jsou k nim připojeny i další obvyklé a požadované partie, tj. úvod (včetně vymezení cílů a základních metod), závěr, anotace (v českém a anglickém jazyce), shrnutí (též v obou jazycích) a seznam použitých pramenů. V jednotlivých partiích si

autor nejprve všímá historických základů neúčinnosti právních úkonů (část 1.), poté vymezuje pojem právního úkonu a právního jednání (část 2.), jakož i pojem právní neúčinnosti (část 3.) a analyzuje institut tzv. odpůřčího práva (část 4.). Pátou část zasvětil posouzení místa relativní neúčinnosti v systému následků vad právních úkonů (jednání), na což v šesté části navazuje hodnocením vztahu relativní neúčinnosti a dalších dvou následků vadných právních úkonů (jednání), tj. neplatnosti a nicotnosti. Posléze disertant věnuje pozornost relevantní právní úpravě, když rozebírá odpůřčí právo ve dvou obč. zákonících (část 7.) a mimo obč. zákoník (část 8.), a provádí analýzu zákonné neúčinnosti (část 9.). Poslední, desátá, část je věnována dalším prostředkům ochrany věřitele a jejich vztahu k odpůřčímu právu.

Podle § 18 Opatření děkana Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze č. 3/2009 o Organizaci studia v doktorském studijním programu musí být disertační práce zpracována v rozsahu nejméně 150 stran vlastního textu, musí obsahovat původní a uveřejněné výsledky nebo výsledky přijaté k uveřejnění a musí obsahovat abstrakt v českém a anglickém jazyce v rozsahu nejméně tři stran textu. Po seznámení s obsahem posuzované práce jsem dospěl k závěru, že hodnocená disertační práce tyto předepsané požadavky nesplňuje. Především zjišťuji, že práce neobsahuje původní výsledky, je souborem notorií a již uveřejněných názorů a stanovisek, k nimž se disertant jen ojedinele snaží zaujmout vlastní hodnocení, stanoviska a názory. Konstatuji, že v práci absentuje koncepční a důsledné promítnutí základních pojmů, a to účinnost, neúčinnost (ve smyslu závěrů V. Knappa – str. 44 – 45), resp. bezúčinnost, konsekventní rozlišování absolutní a relativní neúčinnosti (str. 45), příp. podmíněné účinnosti, na kterou navazuje tzv. odporovatelnost, tj. možnost domáhat se (vyslovení) neúčinnosti právního úkonu. Tuto možnost označuje disertant jako odpůřčí právo ve smyslu práva subjektivního, aniž by tak odpůřčí právo charakterizoval, přičemž se nabízí využití důvodové zprávy k obč. zákoníku č. 141/1950 Sb. – str. 29; disertant uvažuje o „institutu odpůřčího práva“, za jehož přímý účel považuje subjektivní právo věřitele na uspokojení z toho, co z dlužníkovy majetku ušlo jeho exekuci, a relativní neúčinnost za pouhý právní následek existence odporovatelného právního jednání – str. 47. Později (str. 53) rozlišuje dvě formy odpůřčího práva (přitom jde o tzv. přímou a nepřímou relativní neúčinnost – se dvěma formami relativní neúčinnosti kalkuluje hned v následujícím odstavci). Koncepční nejasnost se objevuje např. na str. 19, kde se kalkuluje s „úpravou relativní neúčinnosti odpůřčího práva“. Z tohoto důvodu bylo žádoucí zabývat se nejprve samotným pojetím „účinnosti“ právního úkonu, jejímž předpokladem je vznik právního úkonu a jeho bezvadnost (z tohoto pohledu je odůvodněný přístup L. Tichého – str. 42), a následně těmi konstrukcemi, na které může být účinnost vázána (v této souvislosti je třeba kategoricky odmítnout tzv. smluvní retroaktivitu, která je v rozporu s principem právní jistoty – str. 43, a názor, že absolutní neúčinnost znamená, že jde o absolutně neplatný právní úkon – str. 45). Nelze proto přijmout závěr, že neúčinnost v tradičním slova smyslu je vždy neúčinností relativní (str. 46). Pozn. Důsledný přístup by vedl i k adekvátnímu zhodnocení významu § 47 obč. zákoníku č. 40/1964 Sb. s vědomím, že V. Knapp jeho hodnocení prováděl za odlišného právního stavu, s přihlédnutím k ustanovením vyžadujícím k účinnosti právního úkonu schválení soudem, např. § 26a zák. č. 328/1991 Sb. a § 271 zák. č. 182/2006 Sb., a k obdobné konstrukci v § 1762 obč. zákoníku č. 89/2012 Sb. Zákonnou (sc. přímou) neúčinností nelze označit „situace, kdy k tomu, aby pro určitý okruh osob, jichž se dotýká, ten který právní

úkon neplatil (k tomu, aby se na něj pohlíželo tak, jako by se nestal)“ – str. 54. Pak je třeba zpřesnit použití závěru o nemožnosti „řešit“ relativní neúčinnost právního úkonu jako předběžnou otázku (str. 64), protože jde jen o situace nepřímé relativní neúčinnosti. Ze samotného označení neúčinnosti jako „relativní“ plynou takové důsledky vůči věřiteli, že je zcela zbytečná duplicita v žalobních návrzích (str. 65 a 66). Práce je z valné části popisná (včetně rekapitulace publikovaných názorů, typicky na str. 112 – 116) a obsahuje i další nepřesnosti a pochybení:

- Do úvodní partie zařazený výklad o metodách práce (str. 4 – 8) působí neorganicky, je souhrnem obecných poznatků o jednotlivých metodách vědecké práce bez přímé návaznosti na předmět disertantova zkoumání.
- Svobodu vůle vylučuje i tíseň, tato vada nebyla sankcionována absolutní neplatností (str. 81); citace § 37 odst. 1 obč. zákoníku č. 40/1964 Sb. není korektní, obě spojky „a“ měly svůj význam.
- Účinky dovolání se relativní neplatnosti je vhodné odlišit podle toho, zda zákonná úprava vychází z koncepce přímé nebo nepřímé neplatnosti; ani v jedné situaci ovšem nejsou závislé na uznání neplatnosti druhou stranou (str. 83).
- Promlčení práva dovolat se relativní neplatnosti nelze odvozovat z přechodného ustanovení k novelizaci obč. zákoníku provedené zákonem č. 131/1982 Sb. (str. 83 – 84).
- Úvahy o neplatnosti dalšího převodu odporovatelně získaného majetku v průběhu řízení o odpůřčí žalobě (str. 116) je třeba doplnit důvodem neplatnosti.
- Kritika záměny „vymahatelnosti“ a „vykonatelnosti“ pohledávky je naprosto správná, nicméně disertant oba pojmy zaměnil (str. 129 i.f.).

IV. Formální úroveň

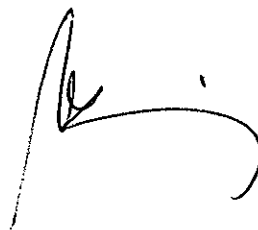
Formální úroveň práce je vcelku adekvátní, systematika však mohla být přehlednější. Bylo vhodné postupovat od obecného ke zvláštnímu, tj. od objasnění podstaty právního úkonu, resp. právního jednání (kap. 2., včetně účinnosti), přes následky vad (kap. 5., společně v jedné kapitole s posouzením vazeb mezi jednotlivými následky, tj. kap. 6.), k vlastní analýze subjektivního odpůřčího práva (kap. 4.) a jeho právní regulaci. V práci postrádám abstrakt v podobě stručného výtahu disertační práce, kapitolka označená jako „shrnutí“ není takovým výtahem (a partie označená „abstract“ je anotací).

V disertaci lze nalézt několik drobných jazykových prohřešků, např. chybějící písmena (str. 42, 58, 66, 168, 174). Přípomínky formulují též k práci s literárními prameny a k poznámkovému aparátu. Některé citace považují za převzaté, aniž by to bylo z odkazů zřejmé (pozn. č. 35), resp. z textu je převzetí zřejmé, z poznámky nikoliv (pozn. č. 133 – 136), nedůsledné opakované citace téhož díla (pozn. č. 61 a 62, správně např. pozn. č. 128 – 130, evidentně nesprávně pozn. č. 127), není zohledněna posloupnost publikace názorů (pozn. 277 a 278), zcela zbytečné je uvádění úplného znění kodexů, včetně všech novelizací (pozn. č. 74 a 109).

V. Celkové hodnocení

Vzhledem k výše uvedeným zjištěním, zejména z toho důvodu, že práce neobsahuje požadované původní vědecké poznatky a disertant neprokázal schopnost k samostatné vědecké práci ve smyslu § 47 odst. 4 zák. č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů, nedoporučuji práci k obhajobě před příslušnou komisí pro obhajobu disertačních prací.

V Brně 5.5.2014

A handwritten signature in black ink, consisting of a stylized, cursive script that is difficult to decipher but appears to be a personal name.